СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Гл. ас. д-р Ивайло Костов[1]

Резюме: *Сътрудничеството и индустриалните екосистеми се очертават като критични двигатели на иновациите и конкурентоспособността в ерата на глобализацията, дигиталната трансформация и нарастващата икономическа сложност. Публикацията съчетава две допълващи се перспективи: ефективното сътрудничество като стратегически инструмент за иновации и индустриалните екосистеми като структурна рамка за успеха на МСП. Изследват се механизмите на взаимодействие между фирми, изследователски институции и публични организации, като се акцентира върху тяхната роля в обмена на знания, интеграцията на ресурси и технологичния напредък. Въз основа на анализ на актуална научна литература и европейски стратегически документи, констатациите подчертават, че сътрудничеството в рамките на индустриалните екосистеми увеличава достъпа на МСП до иновации, подобрява адаптацията и насърчава дългосрочната устойчивост. Изследването също така идентифицира ключови предизвикателства и политически последици за насърчаване на среда за сътрудничество в европейски контекст.*

Ключови думи: *индустриални екосистеми, иновации, МСП, предприемачество, сътрудничество*

JEL: O20, O30, O31, L26

COLLABORATION AND INDUSTRIAL ECOSYSTEMS AS DRIVERS OF INNOVATION AND SMES DEVELOPMENT

Head Assistant Professor Ivaylo Kostov, PhD

Abstract: *Collaboration and industrial ecosystems are emerging as critical drivers of innovation and competitiveness in an era of globalization, digital transformation, and increasing economic complexity. This paper combines two complimentary perspectives: effective cooperation as a strategic tool for innovation, and industrial ecosystems as a structural framework for SME success. The study explores the mechanisms of interaction among firms, research institutions, and public organizations, emphasizing their role in knowledge exchange, resource integration, and technological advancement. Based on a qualitative analysis of recent scientific literature and European policy documents, the findings highlight that collaboration within industrial ecosystems increases SMEs' access to innovation, improves adaptation, and promotes long-term sustainability. The research also identifies key challenges and policy implications for fostering collaborative environments in the European context.*

[1] i.kostov@uni-svishtov.bg, Tsenov Academy of Economics

Keywords: *collaboration, industrial ecosystems, SMEs, innovation, entrepreneurship*

JEL: O20, O30, O31, L26

1. Introduction

Globalization, rapid technological development, and dynamic market conditions significantly reshape the contemporary economic environment. Small and medium-sized enterprises (SMEs), despite their critical role in economic growth and employment, face increasing challenges related to limited access to resources, knowledge, and innovation capacity.

In this context, two interrelated trends are gaining importance – the increasing role of effective collaboration among economic actors and the emergence of industrial ecosystems as structured environments for interaction.

While collaboration represents a strategic approach to achieving innovation and competitiveness, industrial ecosystems provide the systemic framework within which such collaboration occurs. This study aims to integrate these perspectives and analyze their combined impact on SME development.

Despite the growing body of literature on collaboration and industrial ecosystems, these concepts are predominantly examined independently. Limited research has explored their interaction as mutually reinforcing drivers of innovation and sustainable SME development within a unified analytical framework. This gap is particularly evident in studies addressing the combined influence of collaborative practices and ecosystem dynamics on the competitiveness of SMEs in the context of digital and green transformation.

Therefore, this paper seeks to bridge this research gap by integrating the two perspectives into a comprehensive conceptual framework. It contributes to the existing literature by highlighting the interdependence between collaboration and industrial ecosystems and by discussing their implications for innovation policy and SME competitiveness in the European context.

To achieve this objective, the study addresses the following research questions:

1. How does collaboration contribute to innovation performance among SMEs?

2. What role do industrial ecosystems play in facilitating collaboration and innovation?

3. Which institutional and organizational factors support or hinder the effectiveness of industrial ecosystems?

2. Literature Review

The concept of collaboration has long been recognized as a critical factor in achieving competitive advantage. According to Jarillo, strategic networks enable firms to achieve sustainable growth in competitive environments (Jarillo,

1988). Similarly, Busygin emphasizes the importance of effective interaction models for improving business performance (Бусыгин, 1997).

Recent studies highlight the role of collaboration in innovation processes. Zygmunt and Dvouletý demonstrate that an innovative organizational culture encourages external partnerships (Zygmunt & Dvouletý, 2024), while Audretsch et al. show that collaboration improves SME innovation performance (Audretsch, Belitski, Caiazza, & Phan, 2023). Xin et al. introduce the concept of „collaborative advantage," emphasizing synergy in supply chains (Xin, Zhang, Zhang, Lou, & Shee, 2023).

Furthermore, Pepe et al. reveal that international collaboration networks significantly influence national innovation capacity (Pepe, Fonseca, & Silva Marques, 2024). Leogrande et al. identify financial access and technological infrastructure as key determinants of collaboration in Europe (Leogrande, Costantiello, Laureti, & Matarrese, 2023).

Industrial ecosystems are defined as networks of interconnected actors that co-create value through shared resources and capabilities (Jacobides & Lianos, 2021). Bashuri and Bailetti and Burström et al. further develop this concept by emphasizing resource integration and complex interactions (Bashuri & Bailetti, 2021), (Burström, T. et al., 2024).

Research shows that ecosystems play a crucial role in knowledge management and innovation. Durst et al. highlight the importance of knowledge exchange for SME competitiveness (Durst S. et al., 2022) , while Oliveira & Rua stress the role of open innovation (Oliveira & Rua, 2025).

Digital transformation and Industry 4.0 further enhance ecosystem dynamics. Teixeira et al. demonstrate that digital technologies improve SME productivity (Teixeira, G. et al., 2025), while Sikandar et al. link eco-innovation to sustainability (Sikandar, et al., 2024).

The literature suggests that collaboration and industrial ecosystems are deeply interconnected. Collaboration acts as a mechanism, while ecosystems provide the environment. Together, they form innovation systems that facilitate knowledge transfer, technological development, and economic growth.

Although previous studies have extensively examined collaboration, innovation networks, and industrial ecosystems, most contributions remain fragmented and focus on individual aspects of these phenomena. Few studies attempt to explain how collaboration and industrial ecosystems jointly influence SME innovation capacity within an integrated conceptual perspective. Furthermore, limited attention has been devoted to identifying the institutional mechanisms that strengthen this relationship in the context of European industrial transformation. Consequently, additional conceptual integration is needed to better explain the synergistic effects between collaborative behaviour and ecosystem development.

3. Methodology

The study employs a qualitative research approach based on analysis and synthesis of scientific literature, comparative analysis of European and national

policy documents, systems approach to examine interactions within ecosystems.

Secondary data sources include academic publications, European Commission reports, and innovation indices. The methodology allows for a comprehendsive understanding of both theoretical and practical dimensions of collaboration and ecosystems.

The literature selection followed relevance, scientific quality, and recency criteria, with particular emphasis on peer-reviewed publications published between 2021 and 2025, complemented by key foundational studies and official European Commission reports. The analytical process involved thematic classification, comparative interpretation of findings, and synthesis of recurring concepts related to collaboration, innovation, and industrial ecosystems. This methodological approach ensures a coherent integration of theoretical perspectives while identifying emerging trends and research gaps.

4. Results and Discussion

4.1. Benefits

The findings indicate that collaboration within industrial ecosystems generates multiple benefits:

- **Knowledge exchange and innovation** – partnerships between firms and research institutions accelerate technological development (Publications Office of the European Union, 2024);
- **Resource optimization** – shared financial, technological, and human resources reduce costs and risks;
- **Market access** – ecosystems facilitate entry into new markets and global value chains;
- **Increased competitiveness** – collaborative synergies enhance productivity and innovation capacity.

European examples (e.g., Paris-Saclay, Vilnius, Prague) demonstrate that strong collaboration networks lead to higher innovation performance (Publications Office of the European Union, 2024).

Industrial ecosystems, as highlighted in EU strategies, encompass key sectors such as agri-food, mobility, and electronics (Moreno, 2024). Initiatives like BRIDGESMEs support SME integration into these ecosystems, fostering digital and green transformation.

4.2. Institutional support

European and national policies play a crucial role in developing ecosystems:

- EU Industrial Strategy identifies 14 key ecosystems;
- Horizon Europe programs support innovation collaboration;
- Bulgaria's Smart Specialization Strategy promotes clusters and technology transfer.

These policies create favorable conditions for cooperation among business, academia, and government.

4.3. Challenges and risks

Despite the benefits, several challenges persist:

- **External barriers:**
  - limited financial and human resources for SMEs;
  - weak institutional support;
  - administrative complexity;
  - underdeveloped innovation infrastructure.
- **Internal challenges:**
  - lack of trust among partners;
  - risk of dependency and loss of autonomy;
  - technological incompatibility;
  - differences between expected and actual outcomes (Todorov, 2011), (Dimitrova, 2002).

The European Innovation Scoreboard (Publications Office of the European Union, 2024) also highlights insufficient integration between academia and industry and limited collaboration culture in certain regions.

4.4. Managerial and policy implications

The findings have several implications for both managers and policymakers. SME managers should actively seek participation in industrial ecosystems through strategic partnerships with universities, research organizations, technology providers, and business support institutions. Such collaboration enhances access to external knowledge, innovation resources, and new market opportunities while reducing innovation-related risks.

From a policy perspective, governments should strengthen innovation support mechanisms by facilitating cluster development, improving technology transfer infrastructures, encouraging public-private partnerships, and reducing administrative barriers that limit SME participation in collaborative initiatives. In addition, investments in digital infrastructure and skills development remain essential prerequisites for effective ecosystem functioning.

The successful development of industrial ecosystems therefore depends not only on financial support but also on the establishment of trust-based relationships, efficient governance mechanisms, and long-term institutional cooperation among all ecosystem participants.

5. Conclusion

This study advances the understanding of contemporary innovation dynamics by integrating two traditionally parallel research streams – effective collaboration and industrial ecosystems – into a unified analytical framework. The findings clearly demonstrate that collaboration is not merely an operational or strategic choice but a systemic necessity, while industrial ecosystems represent the structural environment that enables and amplifies its impact.

The paper contributes to the literature by conceptualizing the relationship between collaboration and ecosystems as a mutually reinforcing mechanism, where collaboration functions as the driving force of innovation processes, and ecosystems act as enablers of scale, connectivity, and sustainability. This integrated perspective provides a more holistic explanation of how innovation is generated, diffused, and sustained in modern economies, particularly under the conditions of digital transformation and Industry 4.0.

Empirical insights derived from European policies and practices confirm that SMEs embedded in industrial ecosystems achieve higher levels of innovation performance, adaptability, and market integration. Their participation facilitates access to critical resources, accelerates knowledge transfer, and enhances their capacity to respond to technological and market changes. At the same time, the research highlights that these positive effects are not automatic but depend on the quality of institutional frameworks, the maturity of collaboration networks, and the level of technological readiness.

Despite these advantages, the study identifies persistent structural and behavioral barriers – including limited resources, weak collaboration culture, institutional inefficiencies, and trust deficits – which constrain the full realization of ecosystem potential. These findings underline the necessity for targeted and coherent policy interventions that go beyond financial support and address systemic coordination, governance, and capability-building challenges.

From a policy and managerial perspective, the results suggest that fostering innovation requires a shift from isolated support measures toward integrated ecosystem-based approaches, where public institutions, businesses, and academia co-create value through long-term partnerships. In this regard, strengthening innovation ecosystems should be viewed as a strategic priority for enhancing economic resilience and competitiveness at both national and European levels.

In conclusion, the synergy between effective collaboration and industrial ecosystems emerges as a fundamental pillar of sustainable economic development. Future research should focus on empirical validation of ecosystem models, quantitative measurement of their impact on SME performance, and the exploration of sector-specific dynamics in the context of green and digital transitions.

References

Бусыгин, А. В. (1997). *Предпринимательство : Основной курс : Учебник для вузов.* Москва: ИНФРА-М.

Audretsch, D., Belitski, M., Caiazza, R., & Phan, P. (2023). Collaboration strategies and SME innovation performance. *Journal of Business Research 164*. doi:https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114018

Bashuri, E., & Bailetti, T. (2021, October). Strategies for a Small to Medium-sized Enterprise to Engage in an Existing Ecosystem. *Technology Innovation Management Review, 11(7/8)*, pp. 5-19. doi:http://doi.org/10.22215/timreview/1453

Burström, T. et al. (November 2024 r.). Industrial ecosystems: A systematic review, framework and research agenda. *Technological Forecasting and Social Change, Volume 208*. doi:https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.123656

Dimitrova, V. (2002). Strategitcheski aspekti na sazdavane na regionalni firmeni aliansi. *Regionalno ikonomichesko satrudnichestvo i integratsiya na stranite v Yugoiztochna Evropa* (стр. 256-261). Svishtov: Tsenov Publishing House.

Durst S. et al. (6 October 2022 r.). A systematic literature review on knowledge management in SMEs: current trends and future directions. *Management Review Quarterly*, стр. 263–288. doi:https://doi.org/10.1007/s11301-022-00299-0

Jacobides, M., & Lianos, I. (2021, October). Ecosystems and competition law in theory and practice. *Industrial and Corporate Change, Volume 30, Issue 5*, pp. 1199–1229. doi:https://doi.org/10.1093/icc/dtab061

Jarillo, C. (1988). On strategic networks. *Strategic Management Journal*, 31-41.

Leogrande, A., Costantiello, A., Laureti, L., & Matarrese, M. (2023, January 21). Innovative SMEs Collaborating with Others in Europe. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal, 27(2)*, pp. 1-28.Moreno, C. (2024). *Monitoring industrial Ecosystems.* Luxembourg: Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:doi: 10.2826/113494

Oliveira, J., & Rua, O. (2025, March). Innovation ecosystems and open innovation on micro-enterprises. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, Volume 11, Issue 1*. doi:https://doi.org/10.1016/j.joitmc.2024.100443

Pepe, C., Fonseca, M., & Silva Marques, C. (2024, May 27). International collaboration towards innovation management: a network perspective and the Global Innovation Index. *J Innov Entrep 13, 32*. doi:https://doi.org/10.1186/s13731-024-00384-6

Publications Office of the European Union. (2024). Retrieved from European Comission: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8a4a4a1f-3e68-11ef-ab8f-01aa75ed71a1/language-en?afd_azwaf_tok=eyJraWQiOiIxQTE2ODY0MTQ5MjEwQ0Y0M0VFMzlGM0FEN0NENUIyOEU3RkQxNDU2RDU0OThCRTA3NzVDMEM3NTEyNjBEODYzIiwiYWxnIjoiUlMyNTYifQ.eyJhdWQiOiJvcC5l

Sikandar, H., Abdul Kohar, U., Sanda, G., Salman, A., Kilan, T., Malik, S., & Ramos-Meza, C. (2024, June). Eco-innovation in Small and Medium Enterprises (SMEs): a Systematic Literature Review. *Journal of the Knowledge Economy, Springer;Portland International Center for Management of Engineering and Technology (PICMET), vol. 15(2)*, pp. 5841-5863. doi:DOI: 10.1007/s13132-023-01367-w

Teixeira, G. et al. (2025). Digital Transformation in Industrial SMEs: A Holistic Approach to Symbiotic Relationships with Technology. *International Journal of Industrial Engineering and Management, 16(1)*, pp. 90-100. doi:https://doi.org/10.24867/IJIEM-373

Todorov, K. (2011). *Biznes predpriemachestvo: Osnovi. Startirane na nov biznes (Vol. 1).* BARMP.

Xin, B., Zhang, W., Zhang, W., Lou, C., & Shee, H. (2023). Strategic Entrepreneurship and Sustainable Supply Chain Innovation from the Perspective of Collaborative Advantage. *Sustainability, 15(17), 12879*. doi:https://doi.org/10.3390/su151712879

Zygmunt, A., & Dvouletý, O. (2024, September 17). Firm's innovation culture and external collaboration:Mapping the state of research. *Entrepreneurial Business and Economics Review, 12(3)*, pp. 161-184. doi:https://doi.org/10.15678/EBER.2024.120309